

Pavao TEKAVČIĆ
Berislavićeva 12, 10000 Zagreb

HRVATSKI ELEMENTI U ISTROROMANSKIM TEKSTOVIMA OBJAVLJENIM U ANTOLOGIJI »ISTRIA NOBILISSIMA«

Prilog studira, na morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj i naročito pragmasemantičkoj razini, hrvatske elemente u istroromanskim (rovinjskim, vodnjanskim i balskim), dijelom i istarskovenetskim tekstovima, objavljenim u navedenoj antologiji.

1. Svi su romanski idiomi u Istri preko tisuću godina u dodiru sa slavenskim, posebno hrvatskim, adstratom, pa su i interferencije razumljive i brojne, a što su utjecaji, uslijed poznatih faktora, brojniji u jednom smjeru (romanski → slavenski) nego obratno, ne znači da ovih drugih nije bilo. Istarski dvojezičnjaci nisu samo Slaveni, kako je to pred gotovo četrdeset godina tvrdio E. Rosamani, nego bilingvizma ima u svim jezičnim skupinama u Istri. Slavenskim, tj. hrvatskim elementima u autohtonim, istroromanskim (IR) govorima jugozapadne Istre bavili su se lingvisti prije nas (Deanović 1954), a dotakli smo ih i mi (Tekavčić 1982 i 1987), ali do danas nema, koliko je nama poznato, pregleda svega onoga što se u suvremenim IR tekstovima može pripisati hrvatskom adstratu. Stoga se prilogom na tu temu, na stranicama što slijede, rado pridružujemo proslavi sedamdesete obljetnice akademika Božidara Finke.

2. Ovdje obrađeni IR tekstovi objavljeni su u antologiji radova nagrađenih na natječaju »Istria Nobilissima«, koji se od 1968. godine održavaju svake godine, tako da i svesci izlaze jednom godišnje (v. bibliografiju). Većina ih sadrži IR tekstove¹: poeziju, scenska djela (komedije, skečeve) i prozu (novele, uspomene, crtice). Najbrojniji

¹ Dosada objavljeni tekstovi pisani su na tri govora koji su danas još živi, a to su dijalekti Rovinja, Vodnjana i Bala. Od ostalih pet koje je zajedno sa spomenutima opisao A. Ive (1900) piranski uopće nije IR nego rubni i arhaični venetski dijalekt, pulski je do danas nestao, a za fažanski, galižanski i šišanski nemamo suvremenih podataka o govornicima. Tek u XXV svesku antologije (1992, 201-212. str.) objavljen je jedan kratak igrokaz na dijalektu koji pokazuje galižanske karakteristike.

su dakako rovinjski tekstovi (svih triju vrsta), dok su vodnjanski i balski govor mnogo slabije zastupani. To je najrecentniji IR korpus, pa ima dijalektološku, filološku i komparativnu vrijednost. Tekstovi doduše nisu autentični zapisi nego djelo lokalnih pisaca, jezičnih diletanata odgojenih mahom u talijanskim školama i naviklih na talijansku (venetsku) grafiju, ali su ti autori ipak izvorni govornici IR dijalekata, koji nastoje pisati što čišćim, pučkim jezikom, pa ga u znatnoj mjeri i odražavaju. Rezultat su toga brojne nedosljednosti, hiperkarakterizacije, nesigurnosti u transkripciji i oblicima.²

3. U ovom ćemo prilogu promotriti hrvatske utjecaje u trima danas još sigurno živim IR govorima, a s obzirom na ogromni afinitet IR i istarskovenetskih govora na svim jezičnim razinama, dodat ćemo i neke venetske primjere. U tom studiju valja naravno razlikovati one hrvatske elemente koji su dio sistema (*langue*) od svjesno upotrijebljenih (u evokativne, stilističke, pragmatičke itd. svrhe). Razumljivo je, napokon, da se u našim tekstovima odražavaju i izvanjezične činjenice: današnje vrijeme, ambijent, folklor. Ti su elementi sve češći u novijim tekstovima, ali se sporadički javljaju i ranije.

4. Na morfosintaktičkoj razini hrvatski su utjecaji vrlo rijetki. Dosada smo utvrdili samo jedan, a i taj je djelomičan: neki se glagoli, naime, koji u talijanskom nisu povratni a u hrvatskom jesu, u IR tekstovima javljaju u povratnoj dijatezi. U najnovijim vodnjanskim tekstovima³ nalazimo infinitiv *zogase* 'igrati se' (dva puta; XXII, 149) i 4. lice imperfekta *i nde zogavino* 'igrasmo se' (XXII, 147), kome u rovinjskom odgovara *i sa fughiemì* (isto; XXI, 255), a povratni oblik bilježi i Pellizzer 1992 s. v. *fugà*. U jednoj kratkoj komediji osoba, koja doduše govori venetski, pored infinitiva *divorsiar* 'razvesti se' (XV, 190) upotrebljava i povratni oblik *divorsiarse* (XV, 190). Oba su primjera kalkovi po hrvatskom, jer talijansko *divorziare* nije povratno, a značajno je da i u rumunjskom dolazi kalk *a se juca* 'igrati se' (dakle na oba krila dodira južne Slavije s Romanijom).⁴ S povratnim glagolima kalkiranim po hrvatskom ne

² Najčešće su sredstvo dijalekatske hiperkarakterizacije diftonzi, hiperkorektno prošireni izvan prvotnih fonetskih konteksta:

1) /ei, ou/, od lat. /i, ū/ u naglašenom otvorenom slogu (VITE > *veido* 'loza', ONA > *ouna* 'jedna' – itd.), kasnije protegnuti na venetizme (*Deio* < ven. *Dio*, *douto* < ven. *duto*), na sekundarne romanske /i, u/ (od /e, o/: *meis* < *mis* < ME(N)SE, *fiour* < *fiur* < FLÖRE), na aloglotske elemente (*sipilein* < *Zeppelin*, *soüc* < njem. *Zug*, *Meilca* < hrv. *Milka* (§ 8), *doubra* < *dobra* (§ 10)), pa čak i na nenaglašeni položaj (*ateimo*, *soubeito* itd. u recentnim tekstovima).

2) /ie, uo/ od lat. /ē, ō/ u oba tipa sloga: *mieno*, od tal./ven. *meno* (ne direktno < MĪNUS), *giuomo* (< tal. *giomo*) itd. Takve hiperkarakterizacije nalažu velik oprez u vrednovanju diftongacija kao kriterija jezične stratifikacije u romanskoj Istri. Za sve nedosljednosti, nesigurnosti i oscilacije u grafiji, koje znatno oležavaju rad dijalektologu, v. Tekavčić 1983b i 1987.

³ Primjere donosimo u originalnoj grafiji, a ispravke i/ili komentare u uglatim zagrada. Rimski broj označava svezak antologije, arapski stranicu. Prijevod nastoji uskladiti vrednote originala s hrvatskim književnim jezikom (posebno na području pragmatike).

⁴ Lijep je primjer kalka i frazem *in altro stato* 'u drugom stanju' (XVI, 185, 197), koji daje i Pellizzer 1992, s. v. *stàto*. Isti frazem postoji i u dolomitskom retoromanskom (Lardschneider-Ciampac

valja brkati generalizaciju povratne zamjenice *se*, rov. *sa*, za druga lica pored 3. i 6, npr. *puoi i sa tiraremo in conto* 'kasnije ćemo obračunati' (VI, 76), *da quanto tempo i sa tandi* 'koliko vremena već ljubakate' (VI, 77) i sl. (v. i *i sa fughìemi*, supra). Ta je pojava naime poznata i u talijanskim dijalektima (v. Rohlfs 1968, §§ 460 i 479), a i u surselvanskom retoromanskom idiomu, tako da u IR nije hrvatski kalk, ili bar ne samo to.

5. U našim IR i venetskim tekstovima zanimljiva je mogućnost umetanja priloga i tzv. »čestica« i srodnih riječi između proklitičke zamjenice i glagola, npr.:

1) *ti li ben vadariè* 'već ćeš ih vidjeti' (XX, 209)⁵

2) *Cossa, no te lo gnanca conossi?* 'Što, zar ga ni ne poznaješ?' (XVI, 195; venetski).

Takav je položaj navedenih riječi u talijanskom isključen, dok je u hrvatskom posve normalan (**Egli mi spesso scrive* vs. *On mi često piše*), pa je u IR sigurno kalk po hrvatskom. O tome smo pisali u radovima Tekavčić 1969, 1978 i 1983a, te smo u posljednjem od njih ustvrdili da u rovinjskim tekstovima takvoga umetanja nema, što ovdje moramo ispraviti.

6. Dobro je poznato u romanskoj sintaksi tzv. slaganje vremena. U radu Tekavčić 1983a (§9.1) utvrdili smo da u IR slaganje prevladava nad ne-slaganjem; pa ipak je ovo potonje tako često da ne može biti slučajno, a nalazimo ga i u talijanskim dijalektima (Rohlfs 1969, §669). Za razliku od mišljenja da ne-slaganje vremena u romanskim idiomima ne mora biti slavenski kalk (Skubic 1985), držimo da je svakako riječ o slavenskom ili šire balkanskom utjecaju, jer slaganja nema u rumunjskom ni u južnoj Italiji (Rohlfs, loco cit.), dakle na područjima balkanskoga utjecaja. Slijedi izbor primjera ne-slaganja vremena.

6.1. Rovinjski:

3) *a la sira el duviva spatà ca i peìci vago lieto* 'navečer je morao čekati da djeca odu u krevet' (XII, 258)

4) *quando ca li ma uò veisto ch'i ma daspuio* 'kada su vidjele da se svlačim' (XIV, 133)

5) *A curiva ch'i [= chi] ti vaghi da tu feìa* 'Trebalo je da odeš svojoj kćeri' (XVI, 148)

6.2. Vodnjanski:

6) *pariva tanti vedei ca ciucia zuta la mare* 'izgledali su kao telad što sisa majku' (XXII, 78)

7) *i se firmava a dimandaghe qual taèmpo ca farò dispoi* 'zaustavljali bi se da ga upitaju kakvo će vrijeme biti kasnije' (XXII, 149).

1992, s. v. *stat: vester te n auter stat* 'schwanger sein'), pa je prvotni model u obje aree bez sumnje njemački frazem *in anderen Umständen* (za koji zahvaljujem profesoru Mirku Gojmercu), no u Istri je neposredno ishodište sigurno hrvatsko.

⁵ Ovdje rov. *ben* i hrv. *već* izražavaju sigurnost, uvjeravanje u ostvarenje, kao i njem. *schon* (v. Tekavčić 1989, 17.7.2.).

6.3. Balski:

8) *proprio a Ruvigno ghi voreva che la si lu cato* 'baš si ga je u Rovinju morala naći' (XXI, 215)

9) *Oh, savevi che de fmentigaré la salata* 'Oh, znala sam da ću zaboraviti salatu' (XXI, 217)

6.4. Za usporedbu evo i dva venetska primjera:

10) *voi credevi che mi sia el papà de Ferucio?* 'vi ste mislili da sam ja Feruciov otac?' (VIII, 127)

11) *gera ora che se vedemo* 'bilo je vrijeme da se vidimo' (XIII, 170).

7. S pragmatičkoga su gledišta važna kategorija riječi izrazi za afirmaciju i negaciju, uvjeravanje, kategoričnost i slične sadržaje. U tim funkcijama kroatizmi nisu rijetki.

7.1. Posve je jasno pojačanje negacije u ovom primjeru:

12) *i cradivo ca duopo spuzà el matiso la tiesta puosto, ma vruga... el ma vuò fato senpro travaià* 'mislila sam da će se nakon ženidbe opametiti, ali vruga ... stalno mi je zadavao brige' (X, 148).

Hrvatsku afektivnu negaciju *vruga* nismo dosada našli ni u vodnjanskom ni u balaskom, dok u rovinjskom postoji, a također i lokucija *zei a zvrago* 'otići dovruga, propasti' (v. Tekavčić 1984a, str. 345).

7.2. Hrvatsko *gospa*, s rovinjskim diftongom *guospa*, dolazi kao izraz indignacije (u vezi s intrigama oko nasljedstva) u ovom primjeru (gdje su riječi upravljene sugovornici, ne Gospi):

13) *Guospa ... t'è veïsto quil ca sa pol fa, da dreïo li queïnte [...]* 'Gospe ti... jes li vidjela što se može učiniti iza kulisa [...]' (VI, 70).

7.3. Imperativ *muči!* nalazimo u ovom kratkom odlomku svađe među nasljednicima (dvoje rođaka kori trećega, naivca):

14) *Mareïa: Tazi! Sulsuoto. — Piro: Muci, Nane!* 'Mareïa: Šuti! Glupane. — Piro: Muči, Nane!' (XII, 246). Taj uzvik daje i Pellizzer 1992, s. v. *mùci* 'silenzio'.⁶

7.4. Kategoričnost i strogost, na kraju bukvice, jedna jezičava baba izražava drugoj riječima *Buozme...fastenzi?!* (XV, 158). Prva je riječ očito adaptacija hrvatskoga *bogme*, dok je druga isto tako adaptacija ali germanizma, tj. njemačkoga pitanja *verstehen Sie?* Ovdje je prvotno pravo pitanje postalo retoričko, kao izraz strogosti i kategoričnosti bez replike. U rovinjskim je tekstovima to najčešći germanizam, uvijek u spomenutoj funkciji (v. Tekavčić 1986), a navodi ga i Pellizzer 1992 (*fastènfi?* 'capisci?').

7.5. Kao izraz ironičnoga pitanja nekome tko ne razumije (ili se samo pravi glup) odnosno kao element podsmjehivanja dolazi dva puta 3. lice prezenta glagola *razum-*

⁶ Drukčiju etimologiju daje E. Blasco Ferrer (1988, 151–152), izvodeći tu riječ od lat. *MUTTUM 'osakaćen', ali taj etimon vrijedi, ako uopće, za Sardiniju, dok nam za Istru i susjedne romanske aree hrvatsko podrijetlo izgleda sigurno.

jeti, u deformiranom obliku *ruzumi*. U prvom primjeru jedna baba ne uspijeva objasniti sucu da je muž, koji je trebao doći s njom, zaglibio u najbližoj krčmi, pa to pokušava objasniti na standardnom jeziku:

15) *El non c'è. El xe andato via... El zelo andato doli, ruzumi?! 'Nema ga. Otišao je... Otišao je dolje, razumijete li?!' (XV, 181).*

U drugom primjeru bukvice očitana jednoj strankinji koja umišljeno "pljucka" po svemu rovinjskome završava ironičnim obraćanjem *Ruzumi guospa?* (XII, 315). Prijevod nije potreban.

7.6. Posve je jasno podrijetlo uzvika *niècio*, od hrvatskoga *neću*, u sljedeća dva primjera (u prvom gotovo kao izraz indignacije, prkosa):

16) *Invisè da deìghe grasie, la cristiana da 'l suovo conseìlgio... niècio! 'Umjesto da mu zahvali, žena daje svoj savjet... e, nećeš!' (VI, 67)*

17) *Iè vardà da spiagaghe el [= al] viecio ma la suova raspuosta zi... niècio 'pokušavala sam starom objasniti, no njegov je odgovor... neću' (VII, 119)*

O tome kroatizmu govori i M. Cortelazzo (1989, str. 152, 353, 547, 564) i drži da je u Veneciji XVI stoljeća bio prilično proširen. Pellizzer 1992, s. v. *niècio*, daje prijevod 'no' i primjer *Quando ch'i deìgo niècio, fì niècio* 'Quando dico no, e no'.

7.7. Napokon, ne može biti sumnje o kojem se kroatizmu radi u sljedećem primjeru (iz jednoga skeča G. Curta): jedna se osoba tuži drugoj na potrebu pravilna govora pa, u rimi sa simboličkom oznakom za luđaka *Mato-piri*, kaže ovo:

18) *Ma la culpa fì da stu favalare biel... iabentibiri! 'ali kriv je taj pravilni govor... j—ti boga!' (XX, 231).* Deformacija poznate hrvatske psovke ovdje je vjerojatno svjesni zahvat autora, čiji je jezik i suviše bogat poslovicama, uzrečicama, afektivnim izrazima itd.

8. Odraza suvremene izvanjezične stvarnosti ima u svim sektorima leksika: to su npr. ojkonimi kao *Neise* za *Niš* (XV, 187), *Banoveisa* za *Banovica* (vodnjanski; XIX, 67), prezimena kao *Viscuvich* (VII, 178) i *Ribareich* — *Reibarich* za *Ribarić* (XIV, 135–138; ista osoba u istom tekstu, dokaz nedosljednosti u hiperkarakterizaciji diftonzima), čak i poznate pjesme kao *Spava spava Meilca muoia* (XVI, 155), pojedine riječi kao *mileisia* 'milicija' (XVI, 153 i 154; v. i Pellizzer 1992, s. v.), *garsoniera* (XXI, 219; francuska riječ, ali u IR očito kroatizam) itd. Neke su hrvatske riječi citirane kao takve: ime *Bale* za tal. *Valle* i *Dobar dan* (XXIII, 46 i 47), *podstanari* (XXI, 219); u venetskim tekstovima *priava* (XXI, 189) odmah protumačeno talijanskim *notifica*, *resepsia* u navodnicima (XXI, 190) itd.

9. Na kraju dodajemo i kratak osvrt na već otprije poznate kroatizme:

9.1. *crachi* 'krakovi', u lokuciji *dastirà* i *crachi* 'otegnuti papke' (XVI, 139). Riječ je plurale tantum, pa je tako bilježi i Pellizzer 1992 u značenju 'membra del corpo umano'.

9.2. *gheirize* 'girice' (VII, 183); Pellizzer 1992: *gheirisa* 'ghirizza, specie di mela bianca (...)'.

9.3. *giage* (XII, 304), *giange* (VI, 67), adaptacija hrvatske množine *jaja*, oba puta u prenesenom pejorativnom značenju 'jaja (u glavi, umjesto mozga)' i s analogičkim pluralom na -e. Pellizzer 1992 daje plural na -a: *giàgia*.

9.4. Riječi *ingiabanà* 'vražji' (VI, 73), *ingiabanade* 'vražje' (III, 206) drži M. Deanović (1954, str. 58) kroatizmima (od *jebena*, s rov. participom **jebenada*) i citira rovinjske oblike *gebèna* [sic akcent] i *gebenàda* i balske 'njebená, 'njebenáda. Izgleda nam, međutim, da bi svi ti oblici mogli biti eufemističke deformacije za *in-diavola*, -ada (usp. u tal. eufemizme *diamine*, *diancine* i sl.), to prije što u rovinjskom postoji kao uzvik iznenađenja ili negodovanja *diànbarne*, analogni eufemizam za *diavolo*.⁷ Hrvatske riječi mogle su, možda, djelovati kao sekundarni faktor, u kontaminaciji s romanskim.

9.5. Riječima *palacinche* i *zliguveisa* (obje XV, 189) nije potreban prijevod ni komentar. Pellizzer 1992 ne bilježi ih.

9.6. *pascaneisa* (XIV, 114), balski *pischiniša* (XXI, 70) označava vrstu (najčešće zelenoga) ženskoga šala. Tu riječ daju Ive 1900 (str. 67), Rosamani 1958 i Pellizzer 1992 (s Iveovim tumačenjem kao jedinim komentarom). Deanović 1954 (str. 62) citira rov. *paskanéisa* i balsko i šišansko *peskanisa* i *piskanisa* kao posuđenice iz hrvatskoga, ali ne daje etimologiju. Leksički morfem nije jasan, ali -eisa je sigurno adaptacija hrvatskoga -ica (usp. gore *Banoveisa*, *zliguveisa*).

9.7. *pugnava* 'pokrivač, debeli gunj' (X, 33; XII, 299; XV, 161) posve je očita adaptacija hrvatskoga *ponjava*, pa nema smisla pobijati nemoguću etimologiju od starotal. *pugnere* za *pungere* 'bosti' navedenu (s rezervom) u Pellizzeru 1992.

9.8. *roùme* (XVI, 145), oznaka za gruba i glupa čovjeka, po Pellizzeru 1992 'zoticone' ('prostak'). Ista je riječ u Vodnjanu naziv za govedo. Ishodište je hrv. *rumen*, *rumenka* itd. kao ime goveda (v. ERHSJ s. v. *rùmen*).

10. Neke hrvatske elemente upotrebljavaju rovinjski pisci s posebnom afektivnom konotacijom: riječ *cota* (tal. *cotta* 'zaljubljenost'; usp. *prendersi una cotta* 'zatreskati se') pojačava se pridjevom *dobra* (VII, 118), *dobra* (VIII, 112) (oba primjera iz tekstova G. Curta); pjesnik L. Zanini naslovio je svoju zbirku *Tiera vecia stara* (III, 165–183) i na str. 171. protumačio tautološku složenicu *vecio staro* kao pojačani izraz za pojam 'prastar, drevan' (v. za takve složenice Vajs 1982–1983, bilj. 11, i Vinja

⁷ Pellizzer 1992 daje natuknicu *diànbrane* kao uzvik indignacije ili čuđenja i dodaje venecijanske oblike *diambarne* i *diascane* s podatkom iz Boerijeva rječnika da se te riječi upotrebljavaju »per non dire la parola diavolo«. Pored *diànbrane* u Pellizzeru nalazimo i natuknicu *gianbàrne* [sic akcent], s istim tumačenjem iz Boerija i sa – ovdje akcentuiranim – oblicima *diambàrne* i *diascàrne* [sic akcenti] i s uputom »Lo stesso che *diànbarne*«. Iz toga izlazi da *diànbrane* valja ispraviti u *diànbarne* i da je akcent uvijek na prvom slogu. Prijelaz /dj > ġ/ dolazi i inače: *giadièma* 'diadema', *giamànte* 'diamante', *giàvo* 'diavolo', *stoùgia* (pored *stoùdia*) u značenju uzvika 'požuri!' itd. (v. Pellizzer 1992, ss. vv.), a poznaje ga također stari vodnjanski, u rječniku Dalla Zonca (Trst 1978).

1957 i 1967); isti autor poznaje i riječ *pubrateîne*, od hrv. *pobratime*, kao izraz kojim su se Rovinjani nekoć obraćali hrvatskim susjedima (III, 169–171) (v. o tome i Deanović 1954, str. 62). I Pellizzer 1992 poznaje taj izraz s dodatkom da danas više ne postoji.

11. Na prethodnim smo stranicama nastojali osvjetliti utjecaj jedne komponente istarskoga jezičnog mozaika na drugu i, naročito, pokazati da romansko-slavenske interferencije nisu samo jednosmjerne (a ilustrirali smo, dakako, i lingvističku vrijednost proučenoga materijala). Drago nam je da možemo ispraviti L. Zaninija, koji – govoreći o izrazima *pubrateîne* i *staro* – kaže (III, str. 171) da su to dva posve rijetka (*rarrissimi*) primjera utjecaja slavenskoga na rovinjski idiom, uvijek spreman odbaciti svaki strani element. Kako smo pokazali, ta dva primjera nisu jedini, a ni rovinjski IR govor nije baš takav “čistunac” ni toliko ksenofobičan, jer u njemu uz hrvatske živi i niz latinskih i njemačkih riječi (v. Tekavčić 1984b i 1986). I prirodno je da je tako, na toliko etnički i jezično slojevitu i bogatu području kao što je Istra.

Navedena djela

- Blasco Ferrer 1988: E. Blasco Ferrer, *Le parlate dell’Alta Ogliastra*, Cagliari.
Cortelazzo 1989: M. Cortelazzo, *Venezia, il Levante e il mare*, Pisa.
Deanović 1954: M. Deanović, *Voci slave nell’istrioto*, *Ricerche slavistiche* III, 51–68.
ERHSJ: P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I–IV, Zagreb 1971–1974.
Istria Nobilissima: *Concorsi d’arte e di cultura Istria Nobilissima*, Antologia delle opere premiate, Trst, I (1968) – XXVI (1993).
Ive 1900: A. Ive, *I dialetti ladino-veneti dell’Istria*, Strasbourg.
Lardschneider-Ciampac 1992: A. Lardschneider-Ciampac, *Vocabulèr dl Ladin de Gherdëina* (überarbeitet von Milva Mussner und Lois Craffonara), San Martin de Tor, Val Badia.
Pelizzer 1992: A. e G. Pellizzer, *Vocabolario del dialetto di Rovigno d’Istria* I–II, Trst–Rovinj.
Rohlf s 1968–1969: G. Rohlf s, *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti*, Torino: *Morfologia* 1968, *Sintassi e formazione delle parole* 1969.
Rosamani 1958: E. Rosamani, *Vocabolario giuliano*, Bologna.
Skubic 1985: M. Skubic, *Remarques sur la concordance des temps dans les langues romanes*, u: *Zbornik u čast Petru Skoku*, Zagreb, 461–466.
Tekavčić 1969: P. Tekavčić, *Testi istroromanzi dignanesi*, *Travaux de Linguistique et de Littérature*, VII/1, 275–303.
Tekavčić 1978: P. Tekavčić, *L’indigeno e l’alloglotta nell’ordine delle parole di un idioma di frontiera: l’istroromanzo*, u: *Wortstellung und Bedeutung*, Tübingen, 67–77.

- Tekavčić 1982: P. Tekavčić, Indirizzi linguistici attuali nel dominio istroromanzo, *Linguistica*, 22, 91-125.
- Tekavčić 1983a: P. Tekavčić, Osservazioni sulla lingua dei testi istroromanzi contemporanei, u: *Linguistica e Dialettologia Veneta*, Studi offerti a Manlio Cortelazzo dai colleghi stranieri, Tübingen, 101-111.
- Tekavčić 1983b: P. Tekavčić, Problemi di grafia e di trascrizione nei testi istroromanzi, *Radovi Pedagoškog fakulteta u Rijeci, OOUR nastavne djelatnosti Pula*, br. 4, 135-149.
- Tekavčić 1984a: P. Tekavčić, Le funzioni pragmlinguistiche dei croatismi nei testi roviginesi contemporanei, *Linguistica*, 24, 335-353.
- Tekavčić 1984b: P. Tekavčić, Latinismi u pisanim istroromanskim izvorima, *Filologija* 12, 105-121.
- Tekavčić 1986: P. Tekavčić, L'elemento tedesco nel Rovignese contemporaneo dell'antologia Istria Nobilissima, *Vox Romanica*, 45, 13-25.
- Tekavčić 1987: P. Tekavčić, Le convergenze e le divergenze fonetiche nell'istroromanzo (soprattutto roviginese) ed i loro riflessi nei testi, *Revue de Linguistique Romane*, 51, 331-350.
- Tekavčić 1989: P. Tekavčić, Prema kontrastivnoj pragmatici tzv. »čestica« u hrvatskom ili srpskom i talijanskom jeziku, *Rad JAZU* 427, 127-194.
- Vajs 1982-1983: N. Vajs, Topografski apelativi romanskog podrijetla u toponimiji istočnog Jadrana, *Filologija* 11, 297-326.
- Vinja 1957: V. Vinja, Alcuni tipi di incroci linguistici neolatino-slavi, *Studia Romanica Zagrabiensia* 3, 31-44.
- Vinja 1967: V. Vinja, Tautološki rezultati jezičnih dodira, *Suvremena lingvistika* 4, 90-99.

GLI ELEMENTI CROATI NEI TESTI ISTROROMANZI DELL'ANTOLOGIA »ISTRIA NOBILISSIMA«

Riassunto

Il contributo riunisce e sistematizza i croatismi nell'antologia citata, già studiati in alcuni studi precedenti. Oltre ai soliti livelli di analisi linguistica, dal fonetico al semantico, si distinguono gli elementi *de langue* da quelli usati deliberatamente a fini stilistici, pragmatici ecc. Gli influssi morfosintattici sono rarissimi, mentre quelli specificamente sintattici si manifestano in certe particolarità della collocazione delle parole e nella non-concordanza dei tempi. I più numerosi sono gli influssi lessicali, in notevole parte voci ed espressioni in funzione affettiva. Gli esempi analizzati provano che le interferenze linguistiche neolatino-slave in Istria non sono soltanto unidirezionali, il che riflette la secolare convivenza delle due famiglie linguistiche nel mosaico etnolinguistico istriano.